COLOCVIU STRATEGIC

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I"
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

Nr. 4
2009

FORME ŞI PROCEDEE DE ACȚIUNE PE TIMPUL STĂRII POSTCONFLICT

Locotenent-colonel Ion PÎRGULESCU
Colonel (r.) prof. univ. dr. Lucian STĂNCILĂ

C O N C L U Z I I:

- ***În funcție de caracteristicile generale ale situației, a celor locale din zona de acțiune a forțelor şi de specificul misiunii primite, executarea acțiunilor specifice operației militare postconflict se poate face în condițiile nevoii de a folosi forța sau a unor condiții care favorizează acțiunile paşnice (nonviolente).***
- ***Pe timpul executării operațiilor militare postconflict, Forța Întrunită Multinațională aplică, în funcție de tipul operației, de mandatul încredințat şi de fiecare situație specifică în parte, tehnici şi proceduri pentru promovarea consensului şi cooperării, control, căutare, percheziție/scotocire, control al mulțimilor, precum şi proceduri specifice separării forțelor aflate în conflict.***

Configurațiile structurale simple. Prin combinarea mecanismelor de coordonare, parametrilor de proiectare şi factorilor de contingență, specialiştii în domeniu au realizat cinci configurații structurale simple: *structura simplă, structura birocratică mecanică, structura birocratică specializată, structura distribuită şi adhocrația.* Caracteristica definitorie pentru fiecare din aceste structuri este dată de unul din cele cinci mecanisme de coordonare. De exemplu, în cazul unei structuri simple, mecanismul principal de coordonare este conducerea directă, coordonarea dintre personal fiind controlată, în mare măsură, de manager. Pentru structura birocratică mecanică, standardizarea proceselor de muncă este cel mai predominant mecanism pentru realizarea coordonării dintre personal şi elementele constitutive ale structurii, şi aşa mai departe pentru fiecare dintre structuri.

Operațiile militare postconflict prevăd fie desfăşurarea activităților proprii conform scenariului, fie întrebuințarea procedeelor pentru executarea activităților specifice altor situații operative. Având în vedere caracterul special al

acestui gen de operaţii şi tipologia diferită a acestora, apreciem că formele şi procedeele utilizate îmbracă aspecte specifice faţă de cele uzita te în acţiunile de luptă clasice.

De regulă, operaţiile militare postconflict se desfăşoară în sprijinul păcii şi pentru rezolvarea unor situaţii conflictuale şi de criză, iar tehnicile şi procedurile folosite sunt puternic influenţate de deciziile politice.

În conţinutul Doctrinei pentru operaţii întrunite multinaţionale este specificat faptul că procedurile standard de acţiune în cadrul operaţiilor militare postconflict sunt: observarea; patrularea; punctele de control; ancheta; medierea; escorta şi paza; demonstraţia de forţă; negocierea diplomatică; bunele oficii; desfăşurarea preventivă de forţe; interpunerea şi separarea forţelor; demilitarizarea, dezarmarea şi controlul armamentelor[1].

În general, activităţile specifice unei operaţii militare postconflict vizează controlul respectării acordurilor stabilite sau în curs de perfecţionare între părţile beligerante, precum şi asistenţa, sprijinul şi protecţia comunităţilor implicate într-o situaţie de conflict.

Observarea este unul din procedeele tradiţionale în operaţiile militare postconflict desfăşurate sub conducerea ONU. Aceasta se execută, în varianta clasică, prin realizarea posturilor de observare care trebuie bine delimitate, marcate vizibil cu însemnele „UN" şi ale forţei multinaţionale întrunite constituită pentru misiune, pentru a fi vizibile, inclusiv din aer. Arborarea drapelului ONU este obligatorie. Fiecare post trebuie să asigure protecţia observatorilor (de regulă, ofiţerilor neînarmaţi) şi să fie dotat cu mijloace de telecomunicaţii, sisteme de detecţie şi senzori acustici şi optici.

Activitatea de observare şi supraveghere vizează verificarea respectării acordurilor semnate de către părţile beligerante şi are ca misiuni: supravegherea respectării liniilor de încetare a focului; trasarea liniilor de demarcaţie şi supravegherea lor; observarea manevrei de forţe şi mijloace; supravegherea şi asigurarea interzicerii traficului cu armament, sau retragerea armamentului în zonele stabilite etc.

Aceste misiuni se execută în special atunci când mandatul stabileşte:

- supravegherea respectării prevederilor de încetare a focului, precum şi a liniilor de încetare a focului, de demarcaţie sau prevăzute în cadrul armistiţiului;
- realizarea zonelor de impunere sau demilitarizare;
- supravegherea respectării acordurilor privind controlul sau limitarea armamentului în anumite zone;
- supravegherea desfăşurării unităţilor militare şi a realizării lucrărilor de interes militar;
- supravegherea graniţelor şi/sau zonelor de frontieră în scopul identificării şi interzicerii infiltrării teroriştilor şi unităţilor luptătoare sau împiedicării transportului armelor şi materialelor de interes „belic";
- supravegherea retragerii forţelor militare din anumite zone şi separării forţelor militare opuse;
- gestionarea şi supravegherea deplasării populaţiei civile între teritoriile separate prin zone de interpunere sau între ţările aflate în conflict;
- supravegherea operaţiilor de mutare de pe un teritoriu şi a ocupării acestuia de către forţele militare opuse;
- protecţia zonelor ocupate de refugiaţi;
- supravegherea alegerilor desfăşurate în zone cu grad înalt de risc[2].

Supravegherea respectării prevederilor de încetare a focului şi a liniilor de demarcaţie corespunzătoare presupune realizarea unei reţele de control alcătuite din baze, posturi de observare şi întrebuinţarea unor patrule în scopul asigurării unei inspecţii frecvente a liniilor sau zonelor încredinţate şi menţinerii unei legături continue cu părţile beligerante.

În cadrul unei operaţii militare postconflict, unui contingent îi poate reveni supravegherea spaţiului de-a lungul unei întregi linii de încetare a focului sau de demarcaţie, sau numai a unei părţi din spaţiul respectiv. În cadrul sectorului de acţiune, configuraţia dispozitivului poate avea diferite variante în funcţie de misiunea primită, situaţia politico-militară, forţele la dispoziţie,

Locotenent-colonelul Ion PÎRGULESCU este doctorand în ştiinţe militare al Universităţii Naţionale „Carol I".
Colonelul (r) dr. Lucian STĂNCILĂ este profesor universitar în cadrul Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I".

configurația terenului, amploarea sectorului de acțiune, existența şi cantitatea de drumuri care străbat întregul sector.

În principiu, dispozitivul adoptat pentru supravegherea încetării focului şi a liniilor de demarcație ar trebui să cuprindă următoarele elemente: bază; posturi de observare permanente; posturi de observare temporare; puncte de control permanente; puncte de control mobile; patrule; subunitate de reacție rapidă; rezervă.

Baza este o structură permanentă, deținută de către personal înarmat, din care pleacă elementele destinate diferitelor sarcini operative.

Posturile de observare permanente sunt locuri ocupate permanent şi din care personalul, de regulă, neînarmat, desfăşoară activitățile de observare. Acestea se pot afla în apropierea unei granițe, în proximitatea liniei de încetare a focului, în apropierea direcțiilor favorabile infiltrării, în apropierea sau în interiorul localităților sau pe pozițiile dominate. Posturile de observare temporare sunt structuri sau poziții activate sporadic, de regulă numai pe timpul zilei, pentru a integra structurile permanente. Ele pot fi activate de către personalul specific sau de către o patrulă.

Punctele de control permanente sunt structuri militare ce desfăşoară misiunea permanent, în scopul supravegherii anumitor tronsoane de drumuri de acces în anumite zone de tranzit prin liniile de demarcație.

Punctele de control mobile sunt elemente temporare desfăşurate prin surprindere de-a lungul unor tronsoane de drumuri atunci când nu este posibil să se controleze permanent toate drumurile de acces la o anumită zonă.

Patrulele au misiunea de a supraveghea tot sectorul, de a împiedica infiltrări şi a garanta siguranța populației prin: supravegherea zonelor care nu pot fi controlate de către structurile statice ale dispozitivului; executarea anchetei; activitatea informațională; menținerea libertății de mişcare în sectorul încredințat, conform prevederilor mandatului.

Subunitatea de reacție rapidă are rolul de a interveni în întreaga zonă de responsabilitate, în scopul rezolvării oricărei situații.

Rezerva se constituie pentru rezolvarea situațiilor de urgență sau neprevăzute în cadrul întregului dispozitiv.

Supravegherea respectării acordurilor privind controlul sau limitarea armamentului în anumite zone se desfăşoară în cadrul unui armistițiu, răgaz sau „încetare a focului" şi, de obicei, este numai o parte a unui întreg mandat. Activitatea constă în identificarea unor arii în care sunt prevăzute limitări ale întrebuințării armamentelor, definirea limitelor impuse în ariile respective, descrierea categoriilor şi cantităților de armament care nu au voie să fie mutate în aceste zone, procedurile de inspecție[3].

O importanță deosebită o are redactarea mapelor actualizate care definesc clar ariile unde sunt valabile limitările şi dislocarea precisă a unităților şi armamentelor respective.

Gestionarea şi supravegherea deplasării populației civile sau ostaticilor între teritoriile separate este una dintre cele mai complicate misiuni din punct de vedere al controlului, procedurilor şi timpului de realizare. În cadrul acestei misiuni, mandatul trebuie planificat luând în considerare, în special aspectele legale, sanitare şi umanitare. Forțele participante la astfel de misiuni trebuie să garanteze o legătură permanentă cu părțile în conflict, astfel încât să poată rezolva la timp problemele care se pot declanşa. Dacă părțile nu colaborează cu forțele participante la operații postconflict, deplasarea populației civile prin anumite zone sau culoare se desfăşoară într-un context ostil. În aceste cazuri, contingentele participante la astfel de misiuni trebuie să organizeze un culoar de siguranță între zonele ostile, în scopul prevenirii amenințărilor împotriva persoanelor care trec prin el.

Amenințarea poate consta într-o acțiune directă desfăşurată de către forțele beligerante sau o acțiune de foc indirectă executată de la o anumită distanță. În scopul contracarării unor astfel de amenințări, forțele inamice trebuie cercetate, identificate şi angajate departe de obiectivele probabile, astfel încât să nu aibă posibilitatea de a se apropia de itinerarele de deplasare.

Dispozitivul adoptat în asemenea misiuni trebuie să permită combinarea acțiunii de pândă şi de lovire la o distanță îndepărtată de obiectivele probabile, cu activitățile de supraveghere în zonele cele mai apropiate şi cu întrebuințarea forțelor şi a focului.

Având în vedere că unitățile care acționează în zonele externe culoarului au roluri diferite față de cele întrebuințate în interiorul acestuia, în scopul facilitării coordonării şi îndeplinirii misiunii, se consideră că ar fi indicat ca forțele proprii să fie repartizate în două sectoare externe laterale şi unul intern față de culoar[4]. De asemenea, în cazul în care există vreo amenințare cu foc indirect din afara acestor sectoare, se vor mai organiza două fâşii laterale, ale căror lățimi vor fi stabilite pe baza bătăii pieselor de artilerie inamice. În aceste fâşii se va executa o misiune de control şi supraveghere, în mod deosebit cu mijloace aeriene şi, uneori, chiar cu unități aeromobile, responsabilitatea acestor două fâşii revenind comandantului întregii operații.

Forțele întrebuințate în supravegherea unui sector extern trebuie să împiedice orice pătrundere a forțelor ostile şi, eventual, să le nimicească pe cele pătrunse. În acest scop trebuie integrate acțiunile elementelor statice cu cele ale elementelor mobile.

Forțele întrebuințate în controlul sectorului intern trebuie să asigure protecția itinerarului împotriva amenințărilor directe şi indirecte. De aceea, trebuie să integreze o intensă activitate de observare, precum şi controlul pozițiilor potrivite executării ambuscadelor de-a lungul itinerarului prin intervențiile decisive ale patrulelor şi prin acțiuni de foc.

Un aspect deosebit care trebuie analizat priveşte controlul populației civile care locuieşte în localitățile din zonă sau care trece prin ele. Personalul care locuieşte în zonă trebuie identificat şi luat în evidență şi trebuie cunoscute activitățile desfăşurate de către acesta (tipul de activitate, locul de muncă, programul, itinerarele de deplasare). De asemenea, trebuie desfăşurate activități specifice pentru verificarea credibilității acestuia, iar în situația în care este semnalată a activitate „anormală" aceasta trebuie verificată în cel mai scurt timp.

Libertatea de mişcare a persoanelor civile poate fi limitată din punct de vedere spațial şi temporal, iar din motive bine întemeiate poate fi considerat normal chiar un regim de restricție de circulație.

Realizarea unei zone de interpunere constă în desfăşurarea unei „forțe-tampon" între două forțe înarmate opuse, în scopul descurajării sau prevenirii declanşării ostilităților sau împiedicării reluării luptei între ele. O astfel de acțiune este influențată de:

- caracteristicile morfologice ale terenului care influențează posibilitatea de observare, fie a întregii linii de demarcație, fie a întregii zone demilitarizate;
- posibilitatea de a controla drumurile de acces ale unei zone-tampon;
- cantitatea maximă de forțe la dispoziție şi tipul de mijloace care pot fi întrebuințate pe baza prevederilor mandatului;
- raportul de realizat între activitățile care trebuie executate pentru separarea forțelor opuse;
- sprijinul oferit de către țara gazdă (fie la nivel diplomatic, fie la cel operațional), precum şi relațiile existente între aceasta şi forțele participante la misiune[5].

O zonă de interpunere este caracterizată de următoarele elemente: linia de încetare a focului; zona-tampon; zona de siguranță; zona de zbor interzis.

Zona-tampon reprezintă fâşia de teren care se întinde de-a lungul liniei de încetare a focului şi unde se desfăşoară majoritatea forțelor participante la misiune. În această zonă este interzisă prezența forțelor beligerante (uneori chiar a populației civile) şi, mai ales, orice activitate a lor. Adâncimea acestui sector se măreşte de regulă pe timpul desfăşurării operației, dar, la început trebuie să fie de cel puțin 10 – 15 km. În funcție de evoluția operației, poate avea loc o extindere a zonei-tampon şi se formează o zonă demilitarizată. În această zonă se pot aplica aceleaşi limitări valabile în zona tampon sau poate fi admisă prezența unor forțe militare (de exemplu, poliția militară) ale părților beligerante, conform prevederilor mandatului. Adâncimea totală a zonei-tampon şi zonei demilitarizate poate ajunge până la 30 – 35 km.

Zona de siguranță pentru armamentul greu reprezintă zona în care este interzisă prezența oricărui armament greu (artilerie, aruncătoare, rachete şi artilerie A.A. a cărei adâncime depinde de bătaia maximă a pieselor de artilerie din dotarea forțelor beligerante.

Zona de zbor interzis reprezintă zona unde este interzis zborul oricărui vector aerian al

părților aflate în conflict. Poate coincide cu zona de spațiu aerian care se întinde deasupra întregii zone de interpunere, chiar dacă, de regulă, acoperă toată zona de operații.

Interpunerea poate fi o operație planificată, sau o operație de urgență, concepută în scopul separării părților înarmate.

Patrularea este un procedeu de bază care completează observarea, face legătura cu acest sistem, contribuind la respectarea acordurilor de încetare a focului, interdicțiilor şi condiționărilor rezultate din acordul de pace încheiat între foştii beligeranți. Patrularea se execută pe jos, pe autovehicule, precum şi cu mijloace aeriene şi navale[6], iar dispozitivele adoptate trebuie să fie flexibile, organizate după principiile luptei, astfel încât să poată evita surprinderea şi să facă față situațiilor neprevăzute. De regulă, itinerarele de patrulare trec prin punctele de observare şi punctele de control astfel încât să formeze un sistem de supraveghere bine coordonat şi pus la punct mai ales în cazul realizării unei zone de separare a forțelor sau a unei zone-tampon.

Punctele de control sunt procedee de acțiune prin care se realizează supravegherea la punctele obligatorii de trecere, având efective de valoare, de regulă, pluton, până la o companie. Controlul se realizează prin alte procedee – cercetare, observare, patrulare – şi formează un sistem de supraveghere în zona de separare a forțelor sau în zonele-tampon[7].

Misiunile curente pe care le poate executa un post de control constau în:

- controlul intrărilor şi ieşirilor în zona-tampon sau peste linia de separație;
- limitarea sau interzicerea traficului de armament şi tehnică de luptă, droguri sau produse de contrabandă;
- controlul refugiaților şi convoaielor umanitare.

Personalul din posturile de control poate percheziționa sau aresta persoane suspecte sau care au încălcat legile sau acordurile.

Ancheta este procedura prin care se stabilesc, la fața locului, faptele / problemele semnalate ca incident sau diferend şi se propun metodele şi mijloacele ulterioare de rezolvare. Factorii responsabili din cadrul Forței întrunite multinaționale trebuie să folosească ancheta ca procedeu de verificare şi clarificare a unor incidente sau elucidare a împrejurărilor şi urmărilor încălcărilor acordurilor de pace. Modul de desfăşurare a anchetelor trebuie să se supună exigențelor dreptului internațional (art. 90 al Protocolului I din 1977 de la Geneva).

Escorta şi paza sunt proceduri folosite în operațiile militare postconflict pentru protecția convoaielor de aprovizionare, a celor umanitare, a comandanților sau personalităților militare şi civile din teatrul de operații.

Demonstrația de forță constă în planificarea şi executarea unor acțiuni (manevre de forțe şi mijloace, trageri de luptă, exerciții şi aplicații) în apropierea zonei de conflict, în scopul descurajării combatanților şi uşurării deschiderii drumului către negocieri a părților aflate în conflict.

Negocierea diplomatică este mai mult un instrument al dreptului internațional decât un procedeu, dar, luând în considerare scopurile pe care le atinge, majoritatea literaturii de specialitate o consideră un procedeu al operațiilor militare postconflict. În teatrul de operații, la nivel strategic şi operațional, negocierea se execută în cadrul Comisiilor Întrunite care funcționează pe lângă Comandamentul Forței întrunite multinaționale. Aceste comisii sunt prezidate de comandantul forței şi Înaltul Reprezentant ONU în teatru, la care participă reprezentanții de rang înalt ai părților aflate în conflict. [8]

Tehnica negocierii presupune o pregătire deosebită şi se execută numai de către specialişti.

Bunele oficii reprezintă o intervenție amicală a unui terț între părțile aflate în conflict, în scopul restabilirii unui contact direct.

Desfăşurarea preventivă de forțe este o procedură care se foloseşte în scopul descurajării şi, în primul rând, pentru a preveni reapariția unui conflict care pare iminent. Prin folosirea acestei proceduri se pot împiedica nu numai atacurile din afara frontierei, dar şi izbucnirea ostilităților din interior.

Desfăşurarea preventivă de forțe are rolul de a crea o zonă demilitarizată, iar prin prezența activă (exerciții de pregătire, patrulare, observare), acționează ca un mecanism de reacție rapidă şi factor descurajant (politic, militar, moral) pentru cei care ar dori escaladarea

conflictului.

Interpunerea şi separarea forţelor este o procedură complexă, care presupune multă fermitate din partea Forţei întrunite multinaţionale, pentru a realiza dezangajarea forţelor aflate în conflict, prin crearea unor zone neutre. Complexitatea procedurii este dată şi de faptul că ea se derulează într-un moment sensibil, al încetării focului, în care armistiţiul este destul de fragil şi acceptul beligeranţilor este incert.

Demobilizarea, dezarmarea şi controlul armamentelor este un procedeu care presupune demobilizarea combatanţilor, dezarmarea şi colectarea armamentului, verificarea şi distrugerea muniţiei şi explozibilului, monitorizarea reconversiei şi reintegrării combatanţilor în societatea civilă.

Aceste procedee de acţiune sunt doar câteva dintre cele mai importante, folosite în operaţiile militare postconflict, ele putând fi utilizate în diferite combinaţii şi cu particularităţi diferite.

Forţa stabilită pentru operaţii militare postconflict trebuie să fie credibilă, făcând evidentă capacitatea sa de a-şi îndeplini misiunea în orice condiţii. Ea trebuie să fie în măsură să descurajeze acţiunile părţilor în conflict prin simpla prezenţă fizică în punctele probabile de manifestare a violenţelor sau, când situaţia impune, să intervină pentru reinstaurarea ordinii şi liniştii în zonă.

---

[1] Cf. **Doctrina pentru operaţiile întrunite multinaţionale**, Bucureşti, 2001, art. 146 – 159.
[2] Cf. Eugen CICAN, **Operaţiile de stabilitate**, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, Bucureşti, 2003, p. 99.
[3] Ibidem, p. 102.
[4] Idem.
[5] Ibidem, p. 105.
[6] Cf. **Doctrina pentru operaţiile întrunite multinaţionale**, Bucureşti, 2001, art. 148.
[7] Ibidem, art. 149.

PROPUNERI:

- ***Completarea Doctrinei Operaţiilor Forţelor Terestre şi a Manualului de Tactică Generală a Forţelor Terestre cu prevederi care să expliciteze mai pe larg problematica etapei postconflict şi a operaţiilor militare postconflict, întregind astfel prevederile existente, în prezent, în legătură cu operaţiile de stabilitate şi operaţiile de sprijin.***
- ***Aprofundarea din punct de vedere doctrinar şi al acţiunii practice a problematicii reconstrucţiei postconflict în condiţiile menţinerii în teatrul de operaţii a pericolului acţiunilor forţelor ostile şi ale elementelor teroriste. În opinia noastră, rolul structurilor armatei ar trebui regândit pentru astfel de misiuni, întrucât specificul acestora conduce mai degrabă la ideea nevoii de forţe de ordine decât de structuri militare cu o dotare şi pregătire neadecvate.***

COLOCVIU STRATEGIC este o publicaţie a Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate ce include rezumate ale temelor de cercetare ştiinţifică, conferinţelor, simpozioanelor, seminariilor, meselor rotunde, opinii şi puncte de vedere ale unor personalităţi de marcă din armată şi societate, din ţară şi străinătate, implicate în cercetarea ştiinţifică din domeniul securităţii.

Publicaţie realizată cu sprijinul Editurii şi Tipografiei Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I”
Tehnoredactare computerizată: Mirela ATANASIU
Supliment al revistei *IMPACT STRATEGIC*
ISSN: 1582-6511; B: 0162/1175/2009

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate
Şos. Panduri, nr. 68-72, Sector 5, Bucureşti
Telefon: 021.319.56.04, Fax 021.319.55.93
e-mail: cssas@unap.ro
http//:cssas.unap.ro